

Rembrandt, Portret van Haesje Jacobsdr van Cleyburg, 1634

Ofschoon er altijd gestreefd zal blijven worden naar vervolmaking van de Rembrandt-verzameling van het Rijksmuseum, die niet tot schilderijen is beperkt maar ook de tekeningen en etsen in het Rijksprentenkabinet omvat, is het, wat schilderijen betreft, de vraag of de toekomst nog veel kan bieden. Immers, het overgrote deel van Rembrandts oeuvre bevindt zich tegenwoordig in museaal bezit en de enkele schilderijen van belang voor de eigen verzameling die nog op de markt kunnen verschijnen, zullen enorme financiële offers vergen. Het ziet er dus naar uit, dat een volgende generatie zal moeten vaststellen, dat de verzameling, waarvoor de eerste onverwrikbare steen pas in 1900 werd gelegd door de aankoop van *Het landschap met de stenen brug* maar waarvan niettemin – zoals eerder opgemerkt – Schmidt-Degener de grondlegger genoemd mag worden, nog voor het einde van de twintigste eeuw haar definitieve omvang bereikte. Wanneer deze sombere verwachting wordt bewaarheid, is er des te meer reden tot tevredenheid over het feit, dat in 1985 werd voorzien in een evidente lacune in de verzameling, het ontbreken van een goed voorbeeld van de portretkunst waarmee Rembrandt zoveel succes oogstte in de eerste jaren na zijn vestiging in Amsterdam, de vier of vijf jaren na 1631.¹ In die tijd heeft hij zo'n vijftig portretten gemaakt, waarmee hij flink verdiende. Het portret van *Haesje van Cleyburg* (afb. 27),² waarop de hand kon worden gelegd, is welis-

waar in 1634 niet in Amsterdam maar in Rotterdam geschilderd maar het verschilt daardoor niet van de andere die wel in Amsterdam ontstonden.

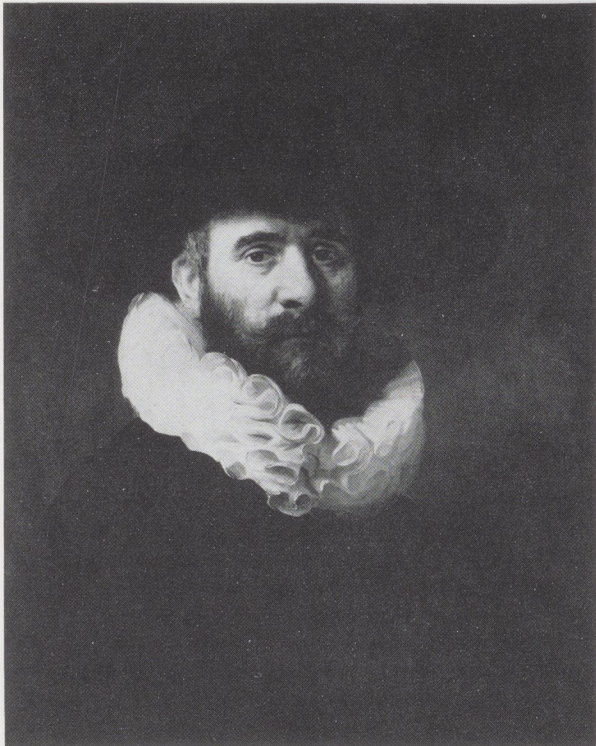
De indruk van frisse levendigheid, die dit portret nog altijd uitstraalt, is te danken aan de uitzonderlijk goede staat van de verflaag. Met een fijn penseel is het helder belichte gelaat tot in elk onderdeel beeldend beschreven. Een lichtglans op het voorhoofd en pitige glimlichtjes op de neus, de lippen en in de ogen accentueren de plastische vorm van het hoofd, terwijl het reflexlicht van de in een strak ritme geschilderde witte plooi kraag op de schaduwkant van het gezicht sterk bijdraagt tot de suggestie van ruimte rondom de massieve kop. De breed geschilderde zwarte kleding en de losjes in bruingrijs geborstelde achtergrond zijn zo terughoudend behandeld, dat het doorwerkte gezicht, omlijst door het schitterend gemodelleerde linnen kapje en de zwierige kraag, alle aandacht opeist.

Dit gesigeneerde en 1634 gedateerde portret van Haesje Jacobsdr van Cleyburg (1583–1641) behoort bij dat van haar man (afb. 27a),³ de rijke Rotterdamse bierbrouwer en vooraanstaande remonstrant Dirck Jansz Pesser (1587–1651), met wie zij in 1612 was getrouwd. Rembrandt, die op 22 juli 1634 in Rotterdam een acte ondertekende, is daar toen blijkbaar lang genoeg geweest om deze portretopdracht uit te voeren. De schilderijen zijn in de familie gebleven tot het einde van

Afb. 27. Rembrandt, Portret van
Haesje Jacobsdr van Cleyburg,
1634. Paneel, 68,6 × 53,5 cm.

Afb. 27a. Rembrandt, *Portret van Dirck Jansz Pesser*.
 Paneel, 69 × 53 cm. Los Angeles County Museum of Art,
 Los Angeles.

de achttiende of het begin van de negentiende eeuw. In die tijd zijn de oorspronkelijk ovale panelen op een ingewikkelde manier veranderd in rechthoekige, namelijk door ze eerst te verzagen tot 16-hoeken en ze daarna aan te vullen. Deze aanvulling wordt nu bij het portret van de vrouw afgedekt door de lijst. Na deze formaatwijziging zijn de portretten uit elkaar geraakt. Het portret van de man is na veel omzwervingen in 1969 geschonken aan het Los Angeles County Museum. Het portret van Haesje verbleef tot in de jaren zeventig van onze eeuw in de verzameling van Lord Kinnaird in Schotland, waartoe het vermoedelijk meer dan een eeuw lang heeft behoord. Het is in elk geval niet, zoals het mansportret, van hand tot hand gegaan en hieraan is het ongetwijfeld te danken dat het zo uitzonderlijk gaaf bewaard is gebleven. In 1985, het jaar waarin het honderdjarige bestaan van het huidige museumgebouw werd gevierd, is het portret geschon-

ken door de Stichting Jubileumfonds Rijksmuseum, die het heeft aangekocht van een buitenlandse stichting met financiële steun van de Vereniging Rembrandt, de Rijksmuseum-Stichting, het Prins Bernhard Fonds, de Algemene Loterij Nederland en bijdragen van de Nederlandse handel en industrie en van particulieren (inv.nr. A 4833). P. v. Th.

Noten

¹ Het zogenoemde *Portret van Saskia* uit 1633, dat het echtpaar I. de Bruijn-van der Leeuw in 1933 onder beding van vruchtgebruik aan de Vereniging Rembrandt heeft geschonken ter plaatsing in het Rijksmuseum en dat het museum in 1961 heeft ontvangen, behoort, indien het Rembrandts vrouw werkelijk voorstelt, niet tot de op bestelling gemaakte portretten. In elk geval is het geen typisch voorbeeld van die categorie en bovendien is het oorspronkelijk rechthoekige formaat verzaagd tot een ovaal en heeft de verlaag haar frisheid verloren. J. Bruyn e.a., *A corpus of Rembrandt paintings*, The Hague, Boston & London 1982-, dl. 2 (1986), cat. nr. A 75 met 4 afb.

² J. Bruyn e.a., *op.cit.* (noot 1), p. 7; cat. nr. A103 met 4 afb.

³ J. Bruyn e.a., *op.cit.* (noot 1), cat. no. A 102 met 4 afb.